

Szervezők és Támogatók/Organisers and Supporters

- MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Neveléstörténeti Albizottsága/
Hungarian Academy of Sciences Committee on Pedagogy,
Subcommittee History of Education
 - MTA PAB Neveléstörténeti Munkabizottsága /
Working Group on History of Education
- ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Elméleti, Történeti és Összehasonlító
Pedagógiai Kutatócsoport, Elméleti-Történeti Doktori Program /
Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology Institute of Education
Research Group for Historical, Theoretical and Comparative Education, Doctoral
Programm of Theory and History of Education
 - PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskolája /
University of Pécs Faculty of Humanities, „Education and Society”
Doctoral School of Education

International Conference Hungarian workshops – International relations

Nemzetközi Konferencia Hazai műhelyek – nemzetközi kapcsolatok

•
2016. december 9–10.
Pécsi Tudományegyetem
Absztrakt kötet
Abstractbook

Szücs-Rusznak Karolina (ed.)

University of Pécs
2016

Tudományos Programbizottság/ Scientific Committee:

Prof. Dr. Ambrusné Kéri Katalin

Prof. Dr. Németh András,

Prof. Dr. Pukánszky Béla,

Dr. habil. Rébay Magdolna

Szervezőbizottság/ Conference Organizing Committee:

Szücs-Rusznak Karolina

Márhoffer Nikolett

Maisch Patrícia

Szerkesztő:

Szücs-Rusznak Karolina

ISBN 978 963 693 734 8

9789636937348

Hazai műhelyek – nemzetközi kapcsolatok

Hungarian workshops – International relations

Nemzetközi konferencia
International conference

Pécs

2016. december 9–10.

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Pécs, Ifjúság útja 6.

PROGRAM/PROGRAMM

2016. DECEMBER 9. PÉNTEK

11:00–13:00

Ango--német nyelvű blokk, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Elméleti, Történeti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport, Elméleti-Történeti Doktori Program.

Vezeti: Prof. Dr. Németh András

Tomáš Kasper: *German youth in Czechoslovakia and the „struggle” for a „new person and a new society”*

Ehrenhard Skiera: *Erziehung und Kontrolle im „Jahrhundert des Kindes“ – Über die totalitäre Versuchung in der Pädagogik / Education and control in the „century of the child” – On the totalitarian temptation in pedagogy*

Nagy Andrea – Németh András: *Life Reform Commune Movements in Hungary / Élet-reform kommunamozgalmak Magyarországon*

Vincze Beatrix: *Die neuen Interpretationen des Gartens in den Lebensreformbewegung in den Zwischenkriegszeit: Gartenstadt und Garten-Ungarn / A kert újraértelmezése a két világháború közötti életreform-mozgalomban: kertvárosok és Kert-Magyarország*

Földiné Irtl Melinda – Komar Lajos: *Pedagogical perspectives on Buddhism/A Buddhizmus pedagógiai perspektívái*

13:00–14:30

Ebédszünet

14:30–16:00

A PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskolája bemutatkozása:

Tankönyvkutató Műhely. *Vezeti: Fischerné Prof. Dr. Dárdai Ágnes*

Molnár-Kovács Zsófia: A dualizmus kori tankönyvek kutatása

Márhoffer Nikolett: Középpontban a tankönyvek pedagógiai szempontú vizsgálata

Szabó Hajnalka Piroska: Történelemtankönyvek női tematikájú összehasonlító elemzése

Szücs-Rusznak Karolina: A hazai orosz nyelvoktatásban használt tankönyvek több szempontú vizsgálata

16:00–17:00

A Szegedi Egyetem neveléstörténeti műhelyének bemutatkozása.

Vezeti: Dr. Nóbik Attila

Dr. Nóbik Attila: *Educational journals as sources of research on professionalization of elementary school teachers* / A pedagógiai sajtó mint a néptanítói szakmások kutatásának forrása

Fenyves Márk – Pethő Villó: *Art, religion and life reform: mystery plays of Valéria Dienes and Lajos Bárdos* / Művészet, vallás és életreform: Dienes Valéria és Bárdos Lajos misztériumjátékai

Sáska Géza: *Emancipation processes of psychology in the post-Stalin era* / A pszichológia diszciplína emancipációja a Sztálin-korszak után

18:00–19:00

Pedagógia-történeti Szemle: a folyóirat szerkesztőségi ülése

2016. DECEMBER 10. SZOMBAT

9:00–11:00

A Debreceni Egyetem és a Miskolci Egyetem neveléstörténeti műhelyeinek bemutatkozása

Vezeti: Dr. Rébay Magdolna és Dr. Ugrai János

Ugrai János: *Pastoral professionalization and formation of pastors* / Lelkeszi professzionizáció és lelkészképzés

Balogh Gizella: *Wise and eloquent piety – on the mother tongue* / Bölcs és ékesen szóló kegyesség – anyanyelven

Boruzsné Büdi Katinka: *Teaching Singing in Protestant Schools of the 16th Century* / Énektanítás a 16. századi protestáns iskolákban

Kattein-Pornói Rita: *Is the talented student, a real talent? – the practise of the rescue of the talents in the 1940s* / Valóban tehetséges-e a tehetség? – avagy a tehetségmentés gyakorlata az 1940-es években

Tamuscé Molnár Viktória: *Art education of arts professors and teachers at Debrecen University between 1914 and 1949* / Művészeti nevelés a debreceni egyetem bölcsészettudományi karán 1914–1949

11:00–11:30

Kávészünet

11:30–13:30

Kutatásmódszertani műhely

Vezeti: Prof. Dr. Kéri Katalin

- Molnár-Kovács Zsófia: *In the Course of Research – Aspects on Knowledge of Sources about the Textbook Researches at the Time of the Austro-Hungarian Empire* / Kutatás közben – A dualizmus kor tankönyvkutatásának forrásismereti aspektusai
- Méreg Martin: *Die Möglichkeiten der schulbuchgeschichtlichen Forschungen in mikro-historischem Aspekt* / A dualizmus kori tankönyvtörténet kutatása mikrotörténeti megközelítésben
- Garai Imre: *Methodological considerations about the research of changes in Hungarian higher education policy between 1949 and 1953* / Módszertani megfontolások az 1949–1953 közötti magyar felsőoktatás változásainak kutatásához
- Galántai László: *Lifeways in the system. Ways to the successful matric in Wlislöck Henrik Roma College* / Rendszerszerű pályák. A sikeres egyetemi felvételi szocializációs előzményei a PTE Wlislöck Henrik Szakkollégiumában
- Szabó Zoltán András: *Possible applications of text mining in the researches of history of education* / A szövegbányászat mint módszer alkalmazási lehetőségei a neveléstörténeti kutatásokban

ABSTRACTS / ABSZTRAKTOK

**ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Elméleti,
Történeti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport,
Elméleti-Történeti Doktori Program**
Programvezető: *Prof. Dr. Németh András*

TOMÁŠ KASPER
Technical University of Liberec
Faculty of Education

**German youth in Czechoslovakia and the „struggle” for
a „new person and a new society”**

Key words: The German youth movement, Czechoslovakia (CSR), ethnic battle, Wandervogel, scouting, Socialist German youth movement in CSR, Catholic German youth movement in CSR, German rural youth groups in CSR, Jewish German youth movement in CSR, internationalism, nationalism.

The reading deals with the analysis of the programmes, beliefs and aims of two significant representative German youth groups in inter-war Czechoslovakia – the Sudetendeutsche Wandervogel and the leading Socialist youth group, (Sozialistischer Jugendverband in der CSR) in the Czechoslovakian Republic. The basis of the educational endeavours of these youth groups is viewed in the context of the contemporary debate, attempts to reform life and create a „new person.” The lecture shows that despite the efforts to unify German youth in the socialist camp, even in the federal urban conservative youth, the „victory” of the unifiers was never achieved. However, it is still possible to analyse the crystallisation of the educational theories operating in both groups aimed at the development of the „new person” as a basis of a new socialist society or the revival of a fundamental collective idea of an organically-held nation. The reading shows that, despite the heterogeneity of the aims and programmes of the chosen groups, we can still find similarities in the educational tools they used in the every-day life of youth. Their meanings were, however, interpreted differently by those young people according to which goals they were being managed towards.

EHRENHARD SKIERA
Flensburger Universität
skiera@uni-flensburg.de

**Erziehung und Kontrolle im „Jahrhundert des Kindes“ –
Über die totalitäre Versuchung in der Pädagogik**

Schlüsselwörter: Reformpädagogik, Kinderzentrierte Erziehung, Totalität, Dilemma, Kontrolle

Die Möglichkeit ihres Scheiterns war und ist ein bleibendes Dilemma der Erziehung. Es bringt eine schmerzliche Kränkung des ambitionierten Erziehers mit sich. Angesichts dieses Dilemmas besteht die totalitäre Versuchung in der Pädagogik zum einen in der Sehnsucht des Erziehers, die Bedingungen des Aufwachsens so weitgehend kontrollieren zu können, dass das „Gute“ im Kind und im Menschen befördert, und das „Schlechte“ ausgemerzt wird. Eine zweite totalitäre Versuchung besteht in dem Glauben, das pädagogische Dilemma zwischen Wollen und Sollen des Zöglings in der Perspektive einer „wahren“ Erziehung auflösen, also den Zwang in der Erziehung völlig beseitigen zu können. Bei näherer Betrachtung zeigt sich, dass nicht nur die Vertreter der „alten“, häufig als „schwarz“ denunzierten Pädagogik einem autoritären Erziehungsverständnis huldigen, sondern auch solche, die einen historisch aufgeklärten Begriff von Erziehung vertreten oder explizit eine menschen- und kinderfreundliche Pädagogik respektive eine „Pädagogik vom Kinde aus“ propagieren. – Das soll an einigen Beispielen gezeigt werden.

EHRENHARD SKIERA
Flensburger-Universität
skiera@uni-flensburg.de

**Education and control in the „century of the child“ –
On the totalitarian temptation in pedagogy**

Keywords: reform pedagogy, child-centered education, totality, dilemma, control

The possibility of its failure was and is a permanent dilemma of education. It causes a painful offense for the ambitious educator. In face of this dilemma, the totalitarian temptation in pedagogy consists, on the one hand, of the educator's longing to be able to control the conditions of rearing children so completely that the „good“ in the child and in man is promoted and the „evil“ eradicated. A second totalitarian temptation consists in the belief that the educational dilemma between willingness and obligations of the pupil can be dissolved in the perspective of a „true“ education, that is, to completely eliminate the compulsion in education. On closer examination, it becomes clear that not only the representatives of the „old“ pedagogy (which often is denounced as „black“) have an authoritarian understanding

of education, but also those who speak on behalf of a historically enlightened concept of education, or who explicitly plead for a human-friendly pedagogy or a „Pedagogy from out the child” (respectively a „child-centered education”). – This is shown by some examples.

•

NAGY ANDREA – NÉMETH ANDRÁS

ELTE PPK, NI, Történeti, Elméleti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport

nagyandi0922@gmail.com

nemeth.andras@ppk.elte.hu

Életreform kommunamozgalmak Magyarországon¹

Kulcsszavak: kommuna mozgalmak, természetgyógyászat, művésztelep, földművelő közösségek

Az életreform-mozgalmak – köztük a kommunamozgalmak is – a századfordulón jelentek meg Nyugat-Európában, és hamarosan Magyarországon is feltűntek. A kommunamozgalmak a közösségi életforma segítségével kerestek a modern ipari társadalom elszemélytelenedő világából kiutat jelentő életmód-alternatívákat, és három népszerű irányzatba sorolhatók. (1) A természetgyógyászat kapcsán alakultak ki a különböző speciális természetgyógyász szanatóriumok. Ezek az intézmények a természet ősi gyógyító erőire: a fényre, a levegőre, a vízre és a földre; valamint az ősi népi gyógy módokra támaszkodtak. Az első és legnagyobb természetes szanatóriumot, a Jungborn Harzot, Adolf Just alapította Németországban. Hamarosan számos hasonló szanatórium nyílt Ausztriában és Németországban, és természetesen Magyarországon is találunk rá példát. Az egyik legismertebbet Balatonföldváron alapította Rusznyák István. (2) Egy másik népszerű irányzat: a művésztelepek, amelyek az angol Arts and Crafts mozgalom hatására szerveződtek meg. Sok alkotó úgy gondolta, hogy az ideális életközösség, az ideális kommuna a művésztelep. Hittek abban, hogy a művészet erkölcsi elköteleződést is jelent. A két leghíresebb magyar művésztelep Gödöllőn és Szentendrén működött. (3) A harmadik irányzat a földművelő kommunatörekvések. Ezek alapjait főleg az étkezési reformok és a vegetarizmus adják, valamint a földreformmozgalmak és a termelés-fogyasztás egyensúlyának megteremtésére irányuló törekvések. Ilyen kommuna volt a bubáni is.

Látható tehát, hogy mind három irányzatra találunk példát Magyarországon is, amelyeket jelen előadásunkban szeretnénk röviden bemutatni.

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

ANDREA NAGY – ANDRÁS NÉMETH

Eötvös Loránd University / Faculty of Education and Psychology / Institute of Education /
Research Group for Historical, Theoretical and Comparative Education
nagyandi0922@gmail.com
nemeth.andras@ppk.elte.hu

Life Reform Commune Movements in Hungary¹

Keywords: commune movements, natural healing, artists' colony, rural agrarian commune

The Life Reform movements – including commune movements – emerged at the turn of the century in Western Europe, and soon after appeared in Hungary too. The communal communities tried to find ways to escape the impersonalisation of modern industrial society by focusing on community life, they emerged in three popular trends. (1) Regarding the nature of Medicine created a variety of life reform sanatoriums. These institutes relied on the primeval healing powers of nature – light, air, water, soil and traditional therapies. The first and largest natural sanatorium was the Jungborn Harz sanatorium founded by Adolf Just in Germany. Many institutions opened in Austria and Germany, of course, we find examples in Hungary too. One of the most known was founded in Balatonföldvár by István Rusznyák. (2) Another popular trend is the artists' colony. They followed the example of the English Pre-Raphaelite painters' community, the Arts and Crafts. Many creator thought that the artists' colony is the ideal way of life, the ideal community. They believed that art is a kind of moral commitment. Two famous artists' colony existed in Hungary: one in Gödöllő, and one in Szentendre. (3) The third trend of the commune movements is the rural agrarian communes. These aspirations were based on the dietary reform, especially the vegetarianism, as well as the desire to balance production and consumption and the land reforms.

We can find examples in Hungary all three of the commune movements, what we would like to present in our lecture.

•

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA- kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

VINCZE BEATRIX

ELTE PPK NI Történeti, Elméleti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport
vincze.beatrix@pk.elte.hu

A kert újraértelmezése a két világháború közötti életreform-mozgalomban: kertvárosok és Kert-Magyarország¹

Kulcsszavak: pedagógiai és szociális reformok, utópia, természet, kert

Az előadás a „Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok” (OTKA és OMAA) kutatások részét képezi. Jelen részkutatás középpontba helyezi a „kert” motívumot. A kertvárosi törekvések hazai és európai példáit hasonlítja össze a magyar falut (a „Kertet”) megőrizni kívánó koncepciókkal, különös tekintettel a magyar harmadikutas törekvések közül, Németh László Kert-Magyarország elképzelésére. Bemutatja, hogy az életmód pozitív irányú átalakításában a kertvárosok tartós alternatívává válnak, míg a „harmadikutas” modellek (a földreform, telepítés, életreform- és gazdasági kommunák) általában csak rövid életűek, vagy az utópiák szintjén maradnak. Németh László Kert-Magyarország ideája a vidék Magyarországnak idilli (paradicsomi) átalakulását szorgalmazza, gondolat – és vitaébresztő, ám nem válik a gyakorlat részévé. A kert (a falu, a vidék) védelme a nemzet, a nép (a gyermek) megmentését, a magyarság jövőjét a vidék Magyarországnak felemelésében látta. Az individuum elveszett identitásának, az ember és a természet harmóniájának visszaállítására törekedtek, másrészt az egyén életének megváltoztatásával a társadalom boldogulását is remélték.

Az életreform multikulturális perspektívái, más tudomány területek (például az építészet) bevonása lehetővé teszik a mozgalom interdiszciplináris pedagógiai jelentőségét feltárni.

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

BEATRIX VINCZE

Eötvös-Loránd Universität / Fakultät für Pädagogik und Psychologie / Institut für
Erziehungswissenschaft / Forschungsgruppe für Historische, Theoretische
und Komparative Erziehungswissenschaft
vincze.beatrix@pk.elte.hu

Die neuen Interpretationen des Gartens in den Lebensreformbewegung in den Zwischenkriegszeit: Gartenstadt und Garten-Ungarn¹

Schlüsselwörter: pädagogische und soziale Reformen, Utopie, Botschaft, Natur, Garten

Die Präsentation ist ein Teilforschung von „Reformpädagogik und Lebensreform – Tendenzen der Rezeption und des Prozesses von Institutionalisierung“, die von der Ungarischen Akademie und der Aktion Österreich-Ungarn gefördert ist.

Das Ziel des Beitrags ist das Motiv vom Garten in den Mittelpunkt zu stellen. Die Bestrebungen der europäischen und die ungarischen Gartenstadtbewegung werden mit den pädagogischen Gedanken von dem ungarischen Schriftsteller, László Németh verglichen. L. Németh als Dritter-Weg-Theoretiker wollte mit seiner „Garten-Ungarn-Konzeption“ (als idyllisches Paradies) das ungarische Dorf, das Dorfleben, die ungarische Nation, die neue Generation des Landes retten. Während die Gartenstädte dauerhafte Teile der städtischen Leben wurden und auf die Lebensform bedeutend wirken konnten, blieben die Ideen über den Dritten-Weg eher Utopien. Obwohl zahlreiche Programmelemente der unterschiedlichen sozialen Umwandlungen vorgeschlagen wurden, unter denen Siedlungsreform, Bodenreform, Lebensreform – und Wirtschaftskommunen, die meistens für kürzere Zeit ins Leben gerufen wurden.

Gemeinsames Ziel war der Lebensreformversuche, die die Rückkehr zur Natur bevorzugten, die verlorene Identität des Individuums zu finden, die Harmonie zwischen den Menschen und der Natur wieder herzustellen. Die Vertreter von beiden Richtungen glaubten daran, dass man durch die Umformung der Lebensverhältnisse der Einzelpersonen auch die ganze Gesellschaft glücklich machen kann. Die multikulturellen Perspektive von der Lebensreform, das Einbeziehen anderer Wissenschaften (wie Architektur) ermöglichen, die interdisziplinären pädagogischen Bezüge der Bewegung zu erschließen.

•

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepció tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

FÖLDINÉ IRTL MELINDA – KOMAR LAJOS

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

melindairtl@gmail.com

thera67@yahoo.com

A Buddhizmus pedagógiai perspektívái¹

Kulcsszavak: buddhizmus, pedagógia, reformpedagógia, személyiségfejlesztés, oktatási módszer

A buddhizmus Észak-Indiából származó, 2500 éves filozófiai rendszere – történeti és régészeti kutatások által igazoltan – hosszú időn keresztül jelentős hatással volt a korabeli ind, görög, perzsa oktatási rendszerekre, egészen a tizenegyedik századig (Nálanda Egyetem). Bizonyos politikai hatásokra a buddhista tanítások kivándoroltak Indiából, többek között Tibetbe, Bhutánba, Kínába, Mongóliába, Japánba, Vietnamba, Koreába, Srí Lankára, Thaiföldre és Tajvanra. Az 1880–90-es évek körül tudott később visszatérni és megerősödni újra Indiában.

A történelmi Sákjamuni Buddha nemes tanításai a nyugati világban elkezdett széles körben terjedni a tizenkilencedik század körül (többek között Magyarországon is). Röviden áttekintve az indo-tibeti hatásokat, betekintést nyerhetünk a buddhista oktatás megjelenésének történelmi gyökereiről és Magyarországi reprezentációjáról, az elmúlt 25 esztendő távlatában. Szándékunk rávilágítani ennek a vallásos, spirituális jelenség sokrétű hatásaira, főként az oktatás és az életmód egészére nézve a mai modern korban.

A tanulmány célja megvilágítani a buddhista tanítások perspektíváit, melyek gazdagítják a meglévő modern pedagógiai nézőpontokat, irányelveket, módszereket, paradigmákat és koncepciókat. Például olyan nemzetközi oktatási trendek jelentek meg, melyekbe a buddhista tanítások által inspirált módszerek kerültek bevezetésre a közoktatásban és a tanári képzésekben is (USA, Anglia). A növekvő nemzetközi érdeklődés a buddhista pedagógiai és oktatási eszközök gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban szorgalmazza az egyre növekvő számú akadémiai kutatások megjelenését a témához kapcsolódóan. A buddhizmus különféle etikai, morális és filozófiai elvei erőteljes párhuzamokat mutatnak a reformpedagógiai törekvésekkel, így érdemes azt nem pusztán vallásként vagy filozófiai rendszerként és életformaként vizsgálni, hanem mint egy lehetséges alternatív, hatékony, kreatív oktatási eszközt és rendszert, a tanítás és a tanulás folyamatában.

¹K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

MELINDA IRTL FÖLDINÉ – LAJOS KOMAR

Eötvös Loránd University / Faculty of Education and Psychology /

Doctor School of Education Science

melindairtl@gmail.com

thera67@yahoo.com

Pedagogical perspectives on Buddhism¹

Keywords: Buddhism, pedagogy, reform pedagogy, personality development, education tool

Buddhism is an approximately 2500 years old non-vedic philosophical system, originated from North-India. Historical and archaeological evidences proved that it had great influence on the ancient Indian, Greek and Persian education systems for long period of time, until the eleventh century (Nalanda University). Due to some political reasons, Buddhist teachings had shifted from India to Tibet, Bhutan, China, Mongolia, Japan, Vietnam, Korea, Sri Lanka, Taiwan, Thailand and other places. Later it could return to India and reintroduced only around 1880–1890s.

The noble teachings of Shakyamuni Buddha had also started to widely spread throughout the Western world – all over the globe – around the nineteenth century (including Hungary as well). A short review being presented on the history of Indo-Tibetan and Buddhist influence to see the historical root of the institutional representation in the form of public education and higher education on the last 25 years, particularly in Hungary. It is important to see the manifold effects of this religious or spiritual phenomena not only on public education but also on the whole society in our modern era.

The aim of this study to highlight some perspectives of basic Buddhist teachings and to enrich the modern pedagogical standards, directions, methods, paradigms and concepts. There are some global trends in the field of education where new methods – inspired by Buddhism – has been already introduced in the field of public education as well as in the teacher training programmes in the USA and England. The growth of the international interest on the practical application of the pedagogical and educational tools of Buddhism is the reason of the increasing number of academic research study on this subject. The different ethical, moral and philosophical doctrines of Buddhism shows strong parallelism with the objectives of the reform education, therefore it is worth to study it not only as a religion, philosophical system or life style but as an alternative, effective, creative educational tool for the process of learning and teaching.

•

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

A PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori

Iskola Oktatástörténeti programja

A Doktori Iskola vezetője: *Prof. Dr. Kéri Katalin*

Tankönyvkutató Műhely

F. DÁRDAI ÁGNES

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
dardai@lib.pte.hu

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA¹

Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
kovacs.zsofia@pte.hu, m.kovacs.zsofia@gmail.com

A dualizmus kori tankönyvek kutatása

Kulcsszavak: tankönyvelemzés, „Európa-kép”, forrásismeret, dualizmus kora

A dualizmus kori tankönyvek kutatását előtérbe helyező előadás két fő vizsgálati irányt határoz meg. Az egyik a dualizmus kori magyar középiskolai egyetemes történelemtankönyvek „Európa-képére” irányítja a figyelmet, egyúttal a – disszertációban (2015) közzétett – főbb kutatási eredményeket is ismerteti. A másik pedig – egy aktuális felsőoktatási posztdoktori kutatói ösztöndíjprogram (2016/2017) részeként – a dualizmus kori tankönyvek kutatásának forrásismereti aspektusait helyezi előtérbe.

Az „Európa-kép”-elemzés célja a dualizmus kori középiskolai történelemtankönyvek „Európa-képét” meghatározó állandó és változó tendenciák és hangsúlyok feltárása, melyet a tartalomelemzés módszerével vesszük közelebről szemügyre. A kutatás elsődleges forrásait a VII. osztály számára készített 15 db középiskolai egyetemes történelemtankönyv jelenti, míg a másodlagos forrásokat tekintve lehetőség adódik a hazai tankönyvi „Európa-kép”-vizsgálatok kutatási előzményeinek, szakirodalmi forrásainak teljes körű elemző áttekintésére, szisztematikus feldolgozására. A kutatási eredmények rávilágítanak arra, hogy a vizsgált kötetekben Európa-centrikus tankönyvi tartalom a jellemző. Az Európa/európaiság fogalma definiálatlan; nem jelenik meg deklarált Európa-fogalom. A tartalomelemzés révén ugyan-

akkor a latens „tankönyvi európaiság” meghatározható. Szintén az eredmények sorát gazdagítja „A tankönyvkutatás magyar bibliográfiája (2000–2010)” című kötet, mely hiánypótló munkaként 2013-ban látott napvilágot (lásd Molnár-Kovács, 2013).

A forrásismereti aspektusok vizsgálata kísérletet tesz a tankönyvkutatások dualizmus kori forrásainak széles körű feltárására, a források szintézisének megalkotására. A kutatás során feltérképezzük a tankönyvkutatások lehetséges elsődleges és másodlagos forrásait, továbbá az 1867–1918 közötti időszakra vonatkozó, 1918 után publikált másodlagos szakirodalmi forrásokat. A kutatás várható eredménye egy olyan szintetizáló munka megvalósítása, mely a tankönyvkutatásokban rejlő kutatási potenciálra irányítja a figyelmet.

•

MÁRHOFFER NIKOLETT

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
Konzulens: Fischerné Dárdai Ágnes
marhoffer.nikolett@pte.hu

Középpontban a tankönyvek pedagógiai szempontú vizsgálata

Kulcsszavak: tankönyvkutatás, tankönyvvé nyilvánítás, tartalomelemzés, 1989–2014

A Tankönyvkutató műhely munkájába 2009-ben kapcsolódtam be, amikor egy projekt keretében az éppen megjelenés alatt álló digitális tananyagok vizsgálatát és értékelését végezték a műhely tagjai. 2009 óta számos kutatás során dolgoztunk együtt, ahol minden alkalommal a nyomtatott és/vagy digitális tankönyvek, tananyagok álltak a középpontban. A műhely tagjaként részt vehettem a nemzetközi tankönyvkutató trendeket feltáró vizsgálatban, a nyomtatott és digitális tankönyvek, tananyagok értékelésében, illetve vizsgálatok utókövetésében. A közös munka nemcsak tartalmi, de kutatás-módszertani ismeretek elsajátítását is lehetővé tette a számomra. A tavalyi év során az osztatlan tanárképzés résztvevői számára készült tananyag készítésébe is bekapcsolódhattam. Az évek alatt megvalósuló, folyamatos közös szakmai tevékenység során betekintést kaphattam abba, hogy egy projekt vezetése és megvalósítása milyen lépésekben zajlik, és milyen feladatokkal jár.

A tankönyvkutató műhelyhez kapcsolódva egyéni vizsgálódásaim középpontjába is a nyomtatott és digitális tankönyvek kerültek. Disszertációm témáját a tankönyvi minőség elméleti és gyakorlati kérdései adják. A dolgozatban vizsgált időszak 1989 és 2014 közé esik, amely időszakban számos jelentős változáson ment keresztül a tankönyvi értékelés jogszabályi háttere és gyakorlata.

A kutatás első részében a tankönyvvé nyilvánítást érintő, a rendszerváltás óta bekövetkezett törvényi változásokat gyűjtöm össze és elemzem. Ezek a jogszabályok határozzák meg Magyarországon a tankönyvi minőség törvényi kereteit. Megvizsgálom továbbá a tankönyvvé nyilvánítás folyamatának intézményeit, szereplőit és az őket érintő fontosabb változásokat. Nemzetközi kitekintést teszek a tankönyvvé nyilvánítás jogi kereteire külföldön.

Kutatásom fókuszában a tankönyvek gyakorlati kipróbálása során kapott tanári visszajelzések állnak. Megvizsgálom, hogy az alkalmazott értékelési szempontokon túl, milyen további, a tankönyvek gyakorlati használata során előtérbe kerülő kritériumok jelennek meg. A tanári értékeléseket, véleményeket tartalomelemzési módszerekkel vizsgálom.

Kutatásom eredményeként meghatározásra kerülhetnek olyan tankönyv-értékelési szempontok, amelyek figyelembevételével a gyakorlati tanári munka során nagyobb mértékben kerülhetnek bevonásra a tankönyvek.

•

SZABÓ HAJNALKA PIROSKA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
szabohajnalkapiroska@gmail.com

Történelemtankönyvek női tematikájú összehasonlító elemzése

Kulcsszavak: nőtörténelem, tankönyvelemzés, nőkép, sztereotípiák

Kutatásomban általános iskolai történelemtankönyvek női aspektusát vizsgáltam és elemeztem összehasonlító tankönyvelemzés módszerével. A kutatás célja annak feltérképezése volt, hogy a kétezres évek után íródott történelemtankönyvekben – melyek az új évezred kihívásaira próbálnak reflektálni – milyen mértékben és hogyan érvényesül a női dimenzió.

A tankönyvelemzés kutatás-módszertani koncepciójának gerincét Fischerné Dárdai Ágnes által kidolgozott tankönyvelemzési modell adaptációja adta. Azért választottam ezt a vizsgálati metódust, mivel ez az elemzési szisztéma látszott a legoptimálisabbnak a mérési eredmények validitása és reliabilitása szempontjából. A kutatás objektív eredményei bizonyították, hogy ennek a tankönyvelemzési módszernek az alkalmazásával plasztikusan ki tud rajzolódní a tankönyvek női dimenziója. A didaktikai analízis esetében terjedelem- és frekvenciaelemzést, a tartalmi súlypontok vizsgálatá során kvalitatív tartalomelemzést, illetve deskriptív-hermeneutikus elemzési módszert alkalmaztam.

A kutatás fundamentumát (elsődleges források) általános iskolai történelemtankönyvek jelentették (Mozaik Kiadó, Apáczai Kiadó, Nemzeti Tankönyvkiadó 5–8. osztályos tankönyvei), szakirodalmi háttérét (másodlagos források) pedig egyrészt a nőtudományok (Women's Studies) és a társadalmi nemek tudománya (Gender Studies), ezen belül is a nőtörténetírás és a feminista/gender pedagógia, másrészt a tankönyvelemzés elmélete adta.

A kutatás eredményeiből megállapítható, hogy az elemzett tankönyvekben ugyan fel lehet fedezni egy tudatos szerzői szándékot a női tartalmak hangsúlyosabb szerepeltetésének tekintetében, azonban ezen ismeretek reprezentálása koncepciótlan, illetve hiányoznak a szak tudományos alapok. Mindezek pedig hozzájárulhatnak a nemek közötti egyenlőtlenségek reprodukciójához, vagyis az elemzett tankönyvek nem tudják teljes mértékben megvalósítani a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott nemek közötti egyenlőség alapelveinek céljait.

A kutatásaimat folytatva a vizsgálandó tankönyvek körét német nyelvű történelemtankönyvek (Németország, Ausztria, Svájc) elemzésével bővíteném ki. Elsősorban arra keresem

a választ, hogy a magyar történelemtankönyvek nő- és genderspecifikus tartalmi elemei és azok strukturálódása eltér-e, és ha igen, akkor hogyan a német nyelvű történelemtankönyvek ugyanilyen szempontú tankönyvi gyakorlatától. A további kutatásaim fókuszpontja a szakirodalomban megfogalmazott „előítéletességi kritériumokon” túl további sztereotípiatípusok beazonosítása, illetve definiálása lenne. Ennek eredményeként pedig egy olyan metódus kidolgozása, amely a tankönyvek női/gender tartalmi elemeit tudja megbízhatóan, minden érvényességi kritériumnak megfelelően vizsgálni.

•

SZÜCS-RUSZNAK KAROLINA

PhD-hallgató

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
rusznakk@gmail.com

A hazai orosz nyelvoktatásban használt tankönyvek többszempontú vizsgálata

Kulcsszavak: tankönyvelemzés, orosz mint idegen nyelv

A kutatás célja, hogy átfogó képet kapjunk az 1949 és 2014 között Magyarországon kiadott orosz nyelv tankönyveiről. A tankönyv mint ismerethordozó-pedagógiai eszköz áll a kutatás középpontjában, mely a benne található tananyagtartalom mellett, számos egyéb információt is hordoz magában, reflektál a korra, melyben íródott, és kirajzolódik benne az adott kor pedagógiai és módszertani háttere is.

A kutatás komplexitását a több lépésben megvalósítani kívánt elemzések biztosítják. A kutatás első lépéseként került felállításra az elméleti-pedagógiai keret, mely a magyar és orosz nyelven elérhető szakirodalom kritikai-reflektív feldolgozásán alapul. Második lépésként egy részletes kvantitatív elemzésre kerül sor, mely során a különböző tankönyvekben található illusztratív-szemléltető elemek (képek, illusztrációk, autentikus források) kerülnek összegyűjtésre, ezt követően rendszerezésre, majd ezek után kerülhet sor a kategóriaképzésre is. A kategóriaképzés kiindulópontja a vonatkozó szakirodalom. A kvantitatív kutatást követően kerülhet sor az összehasonlító tankönyvelemzésre. Az összehasonlító tankönyvelemzés a kvalitatív kutatás eredményeinek felhasználásával készül, és azt a célt szolgálja, hogy a kutatói kérdések horizontális, időbeli feltevéseit igazolja. A számszerűsített adatok segítségével összehasonlíthatóak lesznek a különböző kiadású tankönyvek és nyelvtanítási módszereik, a kapott eredmények pedig igazolhatják vagy elvetethetik az előzetes kutatói feltevéseket. Harmadik lépésként kerül sor a vizsgálati korpuszt alkotó tankönyvek tartalomelemzésére. A tankönyvek tartalmi szempontból történő vizsgálata az egyes tankönyvekben található tartalmi egységek számbavételét, majd ezt követően a tartalmi egységek változásvizsgálatát foglalja magában.

E változásvizsgálatból kaphatunk választ arra, hogy milyen változás figyelhető meg a tartalmi egységek szempontjából, valamint milyen témakörök kerültek előtérbe, melyek kaptak nagyobb figyelmet a vizsgált tankönyvekben.

•

Szegedi Egyetem neveléstörténeti műhely

NÓBIK ATTILA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
nobik@edpsy.u-szeged.hu

A pedagógiai sajtó mint a néptanítói szakmások kutatásának forrása

Kulcsszavak: pedagógiai sajtó, szakmásodás, néptanítók, dualizmus

A magyar neveléstörténet-írás az utóbbi évtizedben jelentős figyelmet szentelt a pedagógusok szakmai tudásának konstrukciós folyamataira. Ehhez az elméleti keretet a professzionizáció és a szakmásodás kutatása jelentette. Számos olyan kutatás zajlott az elmúlt másfél évtizedben, amely a néptanítói szakmásodás különböző részterületeit tárta fel.

Jelenlegi előadásunk célja azoknak a korábbi sajtó kutatásainknak a bemutatása, amelyekben a dualizmus kori pedagógiai sajtót használtuk a néptanítói szakmásodás részterületeinek feltárására.

Az első ismertetett kutatás a *Család és Iskola* általános bemutatására vállalkozott. Ennek során elemzi a folyóirat 1877 és 1881 közötti előfizetői névsorait, melyek segítségével érzékeltetni lehet a folyóirat beágyazottságát a korabeli pedagógiai közéletbe.

A második kutatás azt elemezte, hogy a korabeli tanítónők milyen mértékben kapcsolódtak be a szakmai folyóiratokban zajló párbeszédbe, mennyire voltak képesek formálni azt. A kutatási eredmények alapján megfogalmazható, hogy a néptanítóság szakmai közéletére, a néptanítói tudáskánon formálóra a feltételezettnél is erősebb férfidominancia volt jellemző, tehát a pályára lépő nők ekkor még nem tudták áttörni a szakmai hagyományos hatalmi viszonyait.

A harmadik kutatás a néptanítóság identifikációjában fontos szerepet játszó neveléstörténeti tartalmak megjelenését vizsgálta. A kutatás során előzetes feltevésünkkel szemben azt tapasztaltuk, hogy a neveléstörténeti tartalmak csekély számban és arányban jelentek meg a vizsgált folyóiratokban. Egyedül az állami néptanítók számára fontos igazodási pontul szolgáló Diesterweg recepciója nevezhető jelentősnek.

A negyedik ismertetett kutatás a „nem szakmai” tartalmak megjelenését vizsgálta a *Néptanítók Lapjában*. Ez megmutatta, hogy ezek a témák jól azonosítható módon, de nem meghatározó arányban voltak jelen a vizsgált folyóiratban. A legfontosabb „nem szakmai” témák a gyümölcsfatermesztés, a selyemhernyó-tenyésztés és a méhészet. Ezek a témák azonban nem szerveződtek valódi diskurzusokba, és elkülönültek a folyóirat szokásos témáitól.

Eddigi kutatásaink megmutatták, hogy a folyóiratok a néptanítóság szakmásodása számos részfolyamatának feltárására alkalmas. Kutatócsoportunk ezen korábbi kutatásokra építve a pedagógusoknak a tágran értelmezett másságról – beleértve az eltérő kultúrájú, a hátrányos társadalmi helyzetű, a különleges bánásmódot igénylő gyermekeket – alkotott mentális konstrukcióinak vizsgálatát tűzte ki célul. Vizsgáljuk továbbá a viselkedési anomáliákra adott válaszok történeti alakulását is.

ATTILA NÓBIK

University of Szeged, Institute of Education
nobik@edpsy.u-szeged.hu

Educational journals as sources of research on professionalization of elementary school teachers

Keywords: educational journals, professionalization, elementary school teachers, dualism

The professionalization of teaching profession has drawn a considerable amount of interest among historians of education in the last decade. Many areas of the areas of the professionalization of elementary school teachers have been explored. The aim of our paper is to present our previous researches in which we used educational journals as sources on the professionalization of elementary school teachers.

The first study analyzed the subscribers of *Család és Iskola* (Family and School), one of the most prominent Hungarian educational journal of the late 19th century. Analyzing subscribers' names, occupations and places of residence we could analyze the concrete impact that *Család és Iskola* had on educational discourses.

The second research investigated female teachers' participation in educational discourses in the late 19th century. Although the feminization of elementary teaching started by this period, female teachers weren't able to contribute to professional discourses. We could conclude that the educational space of these journals was even more 'masculine' than we could anticipate.

The third study analyzed the articles which subject was the history of education. Since previous studies showed that history of education played an important role in elementary school teachers' self-identification, we assumed that the topic would be a permanent one in the investigated journals. Our hypotheses, however, proved to be wrong. Only reception of Diesterweg's ideas was significant.

The fourth research investigated the 'non-professional' content in *Néptanítók Lapja* (Elementary School Teachers' Journal). Our analysis showed that these topics (fruit tree cultivation, silkworm production, and beekeeping) were constantly present, they were not significant ones, and were isolated from the main topics of the discourses.

Our studies proved that educational journals are suitable sources for research on the professionalization of elementary school teachers professionalization. Building on these previous studies, our research team at the University of Szeged aims at exploring the ways elementary school teachers constructed the image of the 'different children' including those with different cultural backgrounds, special educational needs or disabilities.

•

FENYVES MÁRK – PETHŐ VILLÓ

MOHA, Szegedi Egyetem
villo.petho@hotmail.com
mark.fenyves@gmail.com

Művészet, vallás és életreform: Dienes Valéria és Bárdos Lajos misztériumjátékai¹

Kulcsszavak: életreform, tánc-, mozdulat- és zeneművészeti reform, közösségi művészet, misztérium, misztériumjáték

Előadásunk szorosan kapcsolódik a Dienes Valéria tevékenységét vizsgáló kutatáshoz és az Éneklő Ifjúság mozgalmat, azon belül a mozgalom egyik alapítója, Bárdos Lajos tevékenységét is vizsgáló kutatáshoz. Míg Dienes egy sajátos mozdulatkultúrát, egy új tudományt hozott létre, és önálló iskolát alapított, melynek célkitűzése volt, hogy megújítsa a magyar táncművészetet, addig Bárdos Lajos, az egykori Kodály-tanítvány a magyar énekes- és zenekultúra megújításában vállalt nagy szerepet. Az 1917-től megalakított Orkesztika Iskola (majd kb. 1935-től Intézet) és a később, Bárdos és munkatársai tevékenysége nyomán 1934-ben elinduló Éneklő Ifjúság mozgalom egyaránt új közösségeket – táncos és énekes közösségeket – teremtett, megújítva ezzel a tánc- és mozdulat-, illetve a zeneművészetet.

Dienes és Bárdos együttműködése az 1920-as évek közepén, 1925-ben kezdődött. Dienes Valéria az 1910-es évek elején Párizsban ismerkedett meg Isadora (1909), majd Raymond Duncan (1912) művészetével. 1912-ben kezdett tanítani, majd iskolát alapított. Raymond kolóniájához 1922-ben ismét csatlakozott Nizzában, majd Párizsban. Innen hazatérve 1924-től saját kórusművészetét kialakítva mozdulatkórus-műveket alkotott a fiatal Bárdos közreműködésével. Nagy hatással volt művészetére a Prohászka Ottokár püspökhöz fűződő kapcsolata, melynek köszönhetően művei vallásos témákat dolgoztak fel. Bárdos Lajos 1925-ben végzett a Zeneakadémián Kodály zeneszerző tanítványaként. Még ebben az évben egy fiúgimnáziumban kapott állást, énektanár és a fiúkórus karnagya lett és ezzel egy időben pedig elvállalta egy templom kórusának a vezetését is.

Az együttműködésükből misztériumjátékok, parabolajátékok, történelmi tablók és kórusművek születtek. A misztériumjátékok Dienes Valéria szövegeivel és orcheogrammjával és a Bárdos Lajos által összeállított, illetve komponált zenével készültek. Ezek az előadások mintegy felelevenítései voltak a 15–16. századi, az egyház gyakorlatában élő misztériumjátékoknak, azonban 20. századi eszközökkel. Az előadásokon szólótáncosok, mozdulatkórus, és éneklő kórus általában Bárdos kórusa, a Cecília Kórus működött közre.

Kutatásunk az általuk megalkotott misztériumjátékokat vizsgálta: a misztériumjátékok pontos számát, pontos címét, a bemutatásuk idejét, helyét és körülményeit. Vizsgáltuk emellett az együttműködés intézményi kereteit, az együttműködés hosszát és mélységét, illetve hogy a misztériumjátékokat követően milyen formában működtek együtt. A kutatás forrásai

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

a Dienes Valéria hagyatékából származó dokumentumok: kották, orcheogrammok, plakátok, meghívók, újságcikkek és Dienes-szövegek, valamint a Bárdos-műjegyzék voltak.

A misztériumjátékokon keresztül megvalósult egy új gondolat: a művészet, a teremtés mindenkié, melyet a közösségi művészet gondolata és a mozdulatkórus forma kialakulása kísért. Ennek a gondolatnak a folytatása az a Dienes-Bárdos-elképzelés, mely a katolikus közösségek számára a táncos-zenes, mindenki számára megtanulható, eltáncolható és el-énekelhető „Szentmise-formát” tervezett megvalósítani. Vizsgálatunk során láthatóvá váltak azok a hatások, melyek az egyes mozgalmak törekvéseit, a magyar életreformot, a magyar zeneművészetet, mozdulatművészetet és mozdulatkulturát formálták. Emellett nemcsak az együttműködésről kaptunk képet, de új információkkal bővült tudásunk a később, 1934-ben elinduló Éneklő Ifjúság mozgalomról is.

MÁRK FENYVES – VILLÓ PETHŐ

MOHA, University of Szeged

villo.petho@hotmail.com

mark.fenyves@gmail.com

Art, religion and life reform: mystery plays of Valéria Dienes and Lajos Bárdos¹

Keywords: life reform movement, reform of dance and musical art, art of community, mystery, mystery play

Our study is connected with the studies which investigates Valéria Dienes's lifework and the Hungarian youth musical movement called Singing Youth and its founder, Lajos Bárdos's lifework. Valéria Dienes created a special art of movement, a new art of dance and founded her own education which renewed art of movement. Lajos Bárdos, who was an ex-pupil of Zoltán Kodály, had an important role in the renewing of Hungarian vocal and music culture. Thanks to their activities (founding of Orchestic School in 1917 and Singing Youth from about 1934) new communities – dancing and singing groups – came into existence, which recreated the Hungarian art of dance and music.

The collaboration of Bárdos and Dienes was started in the middle of 1920s, in 1925. Dienes studied in Paris between 1908 and 1912 where she get acquainted with the artwork of Isadora Duncan and Raymond Duncan. In 1912 she had started teaching, then founded her own school. In 1922 she returned to France, where she lived in the colony of Raymond Duncan in Nizza and in Paris with her children. From 1924 by establishing her own art of movement she started creating new works for moving choir together cooperating with young Bárdos. Her works composed from 1924 were influenced by her conversion and her

¹K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciók tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

relationship with Bishop Ottokár Prohászka. Being involved with it she processed sacred themes. Lajos Bárdos completed his studies at the Academy of Music in Budapest in 1925 as a pupil of Zoltán Kodály. In that year he also got a job as a music teacher and chorus master at a grammar school for boys and became chapel master of a church choir.

From their collaboration mystery plays, parabola plays, chronicle plays and choir works were born. The mystery plays were composed by the lyrics and the orcheograms that had been written by Dienes and the music was also taken from other composers' works or written by Bárdos. These plays were vivifications of the old mystery plays from the Mediavel, but with the tools of the 20th century. The plays were performed by solo dancers, a moving choir and a singing choir. Usually the singing choir was Bárdos's choir called Cecília Choir.

Our study analyzed the mystery plays created by them and learn the precise number of mystery plays, their exact titles and when they were performed. We also investigated the institutional framework of their collaboration, the duration and degree of their cooperation, and how they worked together after writing and performing the mystery plays. The sources of our study were the documents of Dienes's legacy which included scores, orcheograms, posters, invitation cards, photos, moving pictures and texts by Dienes, as well as the Bárdos Catalogue.

A new idea came into exist by the mystery plays: art and creation belong to everyone which had been accompanied by the idea of art of community and form of moving choir. To develop this idea, Dienes and Bárdos wanted to achieve a new form of mass: a mass for the Catholic community with music and dance, which was easy to learn, to sing and to dance. Our study threw light on the effects that shaped the intentions of the movements led by Dienes and Bárdos, intentions of Hungarian life reform movements, Hungarian dance and musical art and the art of motion. Additionally, we got some information not only about the collaboration of Dienes and Bárdos, but also a piece of new information about Singing Youth.

•

SÁSKA GÉZA

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
saskag@t-online.hu

A pszichológia diszciplína emancipációja a Sztálin-korszak után

Kulcsszavak: pszichológia, kommunista időszak, emancipáció

Szovjetunióban, a harmincas években, majd a szovjet érdekszféra államaiban valamennyi nyugat-európai eredetű tudományterület tiltó listára került. A bezárkózás, illetve a hidegháború jegyében többek között ilyen tudománynak minősült a genetika, nyelvtudomány, fiziológia, szociológia és a pszichológia, a gyermektanulmányozás. A kiátkozással együtt nyomban felállították mindezen területek szocialista alternatíváját, köztük a pavlovi reflexológiára, Engelsnek és Leninek a megismerésre vonatkozó „tükrözésméletet” is magában

foglaló materialista alapú szocialista pszichológiát és pedagógiát. Tudományszervezeti tekintetben az alkalmazott pszichológia a politikai marxizmust követő pedagógiatudomány alávettségében élt.

A Sztálin halálát követő enyhülés éveiben, Magyarországon az MTA keretei között már 1957-ben önálló diszciplínává vált a lélektan. A sztálinista pedagógia szervezeti-szakmai-politikai-ideológiai hálója kezdetben erős volt, azonban a modern Nyugat-orientált és a független tudományos nyelvet és logikát követő pszichológiai iskolák képviselőinek többsége lassan lerázta ezt a kötöttséget. Azonban a szocialista neveléslélektan művelői és a politikai marxizmust követő pedagógia tudomány tagjai közötti kapcsolat továbbra is szoros maradt.

A hatvanas évek végére az új lélektani szaknyelv és szemlélet használata már erősen érvényesült az oktatáspolitikára és a pedagógia területén is. Fokozatosan megszűnt a marxista didaktika és a neveléstudomány monopóliumhelyezete, a lenini gnoszeológia továbbá a pavlovi reflexológia kizárólagossága. A következő időszakban a kommunista-marxista neveléslélektan új szemléletmódja lett az államideológiát mindjobban mellőző Kádár-korszak vezető oktatáspolitikai érvrendszerének alapja.

GÉZA SÁSKA

Eötvös Loránd University / Faculty of Education and Psychology /
Doctor School of Education Science
saskag@t-online.hu

Emancipation processes of psychology in the post-Stalin era

Keywords: psychology, Aera of communism, emantipation

It is known that almost all scientific disciplines (and culture) of West European origin, including genetics, linguistics, physiology, sociology, psychology and pedology, were marked as being hostile towards Communism in the Soviet Union and later in the whole Soviet sphere in the 1930s.

After the revolution in Hungary psychology became a separate discipline within the framework of the Hungarian Academy of Science (1957). At the beginning, the impact of Marxist pedagogy was influenced strong politically and ideologically, however, the modern representatives of the Western-oriented and independent psychologists implemented their own scientific language and logic, cut all relationship with old types of colleges. Understandably, this is why there was a close relationship between the Socialism-oriented educational psychology and the Stalinist-based pedagogy.

By the end of the 1960s, the use of psychological language had been very frequent in education policy and educational field. It meant the abolition of the dominance of the didactics and of the Leninist epistemology, and of the Pavlov reflexology. So that Communist-Marxist interpretation of educational psychology has become the state's main ideology for teachers.

•

Debreceni Egyetem és a Miskolci Egyetem neveléstörténeti műhelyei

UGRAI JÁNOS

Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Lelkeszi professzionalizáció és lelkészképzés

A lelkeszi hivatás volt az egyik legelső, amely Nyugat-Európában átesett a professzionalizáció folyamatán. A 19. században megszilárdultak a képzési és vizsgakövetelmények, valamint a hivatalviseléssel járó egyéb feltételek (állam által elvárt, normaként meghatározott feladatok; formálisan is rögzített jog- és felelősségmegoszlás; hivatali hierarchia) is mindinkább áthághatatlan szabályként érvényesültek. Emellett a lelkészek társadalmi jelentőségükkel arányos egyesületi, szakmai és közéleti érdek-képviseleti szerveződések képeztek, s számottevő politikai aktorrá váltak a rendi társadalom lebomlását követően is. E folyamat révén a lelkeszi hivatás különvált a tanáritól, majd a tanítóitól is, a teológia pedig a pedagógiától.

E folyamatot különösen a német társadalomtörténet-írás tárta fel részletesen, s elsősorban a protestáns lelkészek közösségére vonatkozóan tett izgalmas megállapításokat. A protestáns egyházszerveződés ugyanis eredendően magában foglalja a papválasztás közösségi, lokális jogát, s ezáltal a lelkészek kiválasztódása, illetve egy helyben maradása (vagy távozása) sokkal inkább összetett társadalmi folyamatok eredménye, mint az erősen központosított, belső, zárt intézményi logikát követő római katolikus egyházban. Emellett a katolikus papokkal szemben a protestáns lelkészek nőülésének a lehetősége is izgalmas jelenségeket eredményez a papi dinasztiák, a házasodási stratégiák és a papi elit szerveződése tekintetében.

Előadásom során egyfelől a német társadalomtörténet-írás ezzel kapcsolatos legfőbb kutatási irányait és eredményeit mutatom be. Másfelől a lelkeszi professzionalizációban oly fontos szerepet játszó tanulmányi, képzési utakat, modelleket, a professzionalizációs kutatások oktatás- és neveléstörténeti jelentőségét tisztázom.

Előadásom harmadik fontos célja, hogy beazonosítsam a magyarországi protestáns egyház társadalomtörténeti sajátosságait. Ezek a sajátosságok (amelyek jellemzően abból adódtak, hogy az állammal szemben, nem pedig azzal szoros szövetségben működtek az egyházak) ugyanis meglehetősen egyedivé tették a professzionalizáció folyamatát és az annak alapjául szolgáló lelkészképzést is – s ily módon Magyarországon egy különös oktatástörténeti fejlődésnek biztosítottak táptalajt.

JÁNOS UGRAI

Miksolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Pastoral professionalization and formation of pastors

The profession of pastors was one of the first ones undergoing the process of professionalization in Western Europe. The requirements of formation and examination consolidated during the 19th century, and other conditions of bearing the office (tasks required and assigned as a norm by the state; distribution of rights and responsibilities laid down formally; official hierarchy) emerged as impassable rules. Furthermore, pastors formed associations and other organizations for professional and public life representation, proportional to their social significance. They also became important political actors after the demise of the society based on the system of orders. As a consequence of this process the profession of pastors separated from that of the teachers then from the preceptors², just as theology separated from pedagogy.

This process was revealed in detail especially by the German social history literature, making exciting statements in particular concerning the community of protestant pastors. The protestant organization of church involves the local community right of choosing the priest, therefore the selection of pastors, their settlement (or leaving) is a consequence of complex social processes, more than in the case of the highly centralized roman catholic church, which follows an inherent, closed institutional logic. Besides, the option of interwedding for the protestant pastors as opposed to the catholic ones, opens the field for exciting phenomena concerning the clerical dynasties, marital strategies and the organization of the clergy elite.

In my talk on the one hand I will present the main directions and results of the German social history literature in this respect. I will on the other hand also clarify the study/formation trips, models so important in the professionalization of pastors, and the professionalization research and its importance in the histories of education and teaching.

The third important goal of my talk is the identification of the social history related characteristics of the Hungarian protestant church. These characteristics (which stem characteristically from the fact that these churches operated against and not in close alliance with the state) made quite unique the process of professionalization and also the formation of pastors, as the basis of it – and therefore they provided the substrate for a peculiar kind of education-historical development.

•

BALOGH GIZELLA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Doktori Program

Bölcs és ékesen szóló kegyesség – anyanyelven

A wittenbergi tanrendi mintát követő debreceni református kollégiumi oktatást az iskola-történeti szakirodalom a 19. század elejéig egyértelműen latin tanítási nyelvű oktatásnak mutatja be (Nagy 1940, Barcza 1988). Emellett ugyanezekben a tanulmányokban szerepel az az állítás is, hogy az anyanyelv vélt vagy valós elmaradottságának a latin nyelvű oktatás volt az oka. Comenius, akinek nevelési elképzelései a sárospataki tanrenden keresztül hatottak a többi magyar protestáns iskolára, egyértelműen arról beszélt, hogy az anyanyelvi és idegenyelvi rendszert egymásra építve kell kialakítani. Több modern tanulmány, amely anyanyelv és idegen nyelv egymásra hatását vizsgálta, rámutatott arra, hogy egyrészt a nyelvi fejlődésnek nemcsak a direkt, formális keretei tartandók számon, hanem az indirekt, informális megvalósulásai is (Spolsky 1989, Réger 1990, Sominé Hrebik 2011). Felhívják a figyelmet az idegennyelv-fejlesztés/fejlődés és anyanyelv-fejlesztés/fejlődés konstruktív interferenciájára (Sparks et al. 2009). A Debreceni Ref. Kollégium megfogalmazott képzési és nevelési célja a bölcs és ékesszóló kegyesség volt (*sapiens atque eloquens pietas*). Az elérendő kegyesség tehát legyen nyelvi, retorikailag kimunkált és az érzékszervi tapasztalatok információit józanul és bölcsen elrendezett tudással támogatott. A protestáns iskolákban a hitéleti képzés a lutheri bibliaolvasási programnak megfelelően anyanyelven zajlott az első lépésektől kezdve a felső tagozatig, meglehetősen nagy óraszámokban. A bibliaolvasás mellett része volt a bibliaismeret, kátétanítás, egyházi ének. A kitűzött hitéleti és a latin retorikai képzés együtt járt az anyanyelv gyakorlásával. Ezt a tényt azonban az iskolatörténeti kutatás nem vizsgálta meg közelebbről. Margócsy István 2005-ös tanulmányában országos körben vizsgálta a magyar nyelv jelenlétét a 18. századi oktatásban, és kimutatta, hogy az eddig feltételezettnél jóval nagyobb mértékben volt jelen az anyanyelv. Margócsy a maga vizsgálata köréből kizárta a hitéleti kiadványokat. A Debreceni Ref. Kollégium 18. század végi iskolairányítási dokumentumait elemzésével kimutatható, hogy az elvárt anyanyelvű bibliaolvasás, prédikációhallgatás nagyszámú egyházi ének memoriter tanulása és naponkénti használata az anyanyelv csiszolt stílusrétegét közvetítette a gyülekezet és benne a tanulóifjúság számára. A debreceni 18. századi oktatási dokumentumok után összehasonlítóképpen megvizsgáltunk sárospataki, pápai és máramarosszigeti oktatási dokumentumokat, hogy feltárjuk, azokban az iskolákban milyen szerepet szánt az iskolavezetés a tanrendben az egyházi ének tanításának. A válasz hozzájárul annak pontosításához, hogy a formális és nonformális oktatási és nevelési keretek miként készítették elő a latin nyelvűnek mondott oktatásból az anyanyelvűségbe való átmenetet a 18–19. század fordulóján. A kutatás jelentőségét az adja, hogy a debreceni tanrendet és módszert országsszerte 594 partikula követte, a föltárt tényeknek tehát országos hatása volt. A feltárt eredmény megerősítheti azt az előfeltevést, hogy a hitéleti nevelés és a hosszú távon ennek szolgálatába állított latin nyelvi képzés nem akadályozta, hanem támogatta a tanulók anyanyelvének magas szintű használatát, az anyanyelvű éneklés pedig különösen hatékonyá tette a nyelvi élményt.

Wise and eloquent piety – on the mother tongue

The literature on the history of education presents the Reformed College of Debrecen which followed the Wittenberg curriculum, unanimously as a Latin-based education before the beginning of the 19th century (Nagy 1940, Barcza 1988). These studies also claim that the real or hypothetic backwardness of the native language was a result of the Latin-based education. Comenius, whose educational views affected the other Hungarian protestant schools through the curriculum of Sárospatak, declared that the systems of the mother tongue and the foreign language must be developed based on each other. Several recent studies which examined the interaction of the mother tongue and the foreign language, showed that studies should not examine only the direct, formal framework of language development, but also the indirect, informal ones (Spolsky 1989, Réger 1990, Sominé Hrebik 2011). These studies call our attention to the constructive interference between the development of the native language and the foreign language (Sparks et al. 2009). The basic principle of teaching in the Reformed College of Debrecen was the wise and eloquent piety (*sapiens atque eloquens pietas*). The piety to be reached should be linguistically and rhetorically sophisticated, and supported by a knowledge which reorders the sensual experiences. According to the Lutheran Bible-reading program, devotional education in protestant schools was taught in the native language from the first steps to the highest level, in the relatively great number of lessons. Alongside with Bible-reading it involved Bible studies, catechism, and church singing. However, this fact has not been studied deeper by the history of education. István Margócsy, in his 2005 paper, studied the presence of the Hungarian language in 18th-century Hungarian education, and showed that the native language had a greater significance than presumed before. Margócsy then excluded devotional publications. By analyzing the educational documents of the 18th-century Debrecen Reformed College, we may demonstrate that the required reading of the Bible, listening to sermons, singing numerous hymns, and memorizing texts, and the daily use of all these in the native-language, mediated a sophisticated style of a high-standard mother tongue both to the church congregation and the students.

After examining the 18th-century educational documents of the Debrecen College, we compared them to the ones from the colleges of Sárospatak, Pápa and Máramarosziget in order to show what role the leaders of the schools intended for the teaching of church singing in the curriculum. The answer we got contributes to a clearer insight of how the formal and non-formal frameworks of education prepared the transition from the (supposedly) Latin education to the native-language education at the turn of the 18th and the 19th century. The significance of the research is given by the fact that the method and the curriculum of the Debrecen College was followed by 594 parishes, so the facts shown had national impact. The outcome may affirm our presupposition that devotional education and the Latin-based teaching supporting it on the long run, did not detain, but rather supported a high-standard usage of the students' native language, moreover, native-language singing efficiently enriched linguistic experience.

BORUZNÉ BÚDI KATINKA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Doktori Program

Énektanítás a 16. századi protestáns iskolákban

A 16. századi protestáns iskolarendszer kialakulásának körülményeit, szövevényes szálait több tudományterületről is megközelítették már, így mind az irodalomtörténet, mind az egyháztörténet és neveléstörténet területéről értékes elemzések, leírások készültek a korszakról. Az iskolai énektanítás rendje elsősorban a középkori gyakorlatot követte, mely szerint az elsődleges cél a gyermekek liturgiai szolgálatára való felkészítése volt. Ennek megfelelően az anyanyelvű éneklés fokozatosan váltotta fel a latin nyelvű énekrendet. A középkori zeneitanulással és az iskolás gyerekek liturgiában betöltött szerepével kapcsolatban Dobszay László (1988, 1995/1996) készített leírásokat, míg az iskolatörténeti tanulmányok Péter Katalin (1996), Mészáros István (1981, 1988) kutatásait bemutatva segítik a vizsgálatunkat. Az óprotestáns liturgia dallamkincséhez kapcsolódóan Csomasz Tóth Kálmán (1967) végzett jelentős himnológiai kutatásokat, míg az istentiszteleti modellek rekonstrukcióját, a gregorián ének és a református istentisztelet kapcsolatát Karasszon Dezső (2002, 2008) kutatta. A korszak dallamkincséhez kapcsolódóan a protestáns énekszerzők munkásságát főként az egyes műveik magyarázata kapcsán elemezték, azonban nemcsak a reformáció sajátosan magyar dallam- és szövegkincsének kialakításában volt fontos szerepük, hanem a tanítói, rektori, valamint sok esetben iskolalapítói tevékenységük is kiemelkedő volt.

A kutatás célja a 16. századi protestáns intézmények zeneoktatásának vizsgálata, különös tekintettel a középkori iskolák hagyományainak jelenlétére és a liturgiai műfajok gazdagságának protestáns örökségére, melyek a korszak oktatási rendszerének zenei tananyagát képezték. Az előadás során az átszerveződő protestáns iskolák énektanítását mutatom be, középpontba állítva azt a protestáns zenei anyagot, amely az iskolai zeneoktatás és a liturgia közös zenei elemeként volt jelen. Az oktatáshoz a liturgikus könyveket használták, ezért vizsgálatunk során azokat az énekeskönyveket elemezzük, amelyek a 16. század első felében meghatározóak voltak a reformátori istentiszteleteken. A dokumentumelemzés módszerét alkalmazva elsődleges forrásaink Gálszécsi István 1536-os énekeskönyve, Huszár Gál 1560/61-es és 1574-es graduál-énekeskönyve.

Az énekeskönyvek szerzői utasításai (az éneklés helye, szerepe, funkciója), az egyes tételek műfaji meghatározásai (himnusz, antifóna, rezponzórium, verzikulus, benedicamus) egyértelműen bizonyítják a gyermekek meghatározott szerepét (szólóének, előének, váltott szerep a gyülekezettel), az énektanítás egyházi ünnepkörhöz kapcsolódó szoros alkalmazkodását, és az éves tananyag tematikus, az egyházi év rendjéhez igazodó felépítését.

A kutatás bizonyítja az iskola és a gyülekezet szoros kapcsolatát, ami az énekeskönyvekben megtalálható gazdag repertoáryanag ismeretében számos liturgiai alkalomra való felkészülést jelentett. Ennek megfelelően a prédikátorok zenei képzettsége is magas szinten állt.

A kutatás további eredményei vélhetően bővítik a magyarországi protestáns iskolarendszer kezdeti éveinek zeneoktatásáról szóló eddigi leírásokat.

KATINKA BORUZNÉ BÚDI

University of Debrecen
Doctoral School of Human Sciences

Teaching Singing in Protestant Schools of the 16th Century

The circumstances and the complicated history of the 16th century protestant school system have been approached by several disciplines, thus there are valuable analyses and descriptions from the area of literature as well as from church history and educational studies. The method of teaching singing mainly followed the medieval practice which primarily focused on the children's preparation for the liturgic service. Consequently, singing in Latin was gradually replaced by singing in the mother tongue. In connection with the medieval way of learning music and the role of students in the liturgy, László Dobszay (1988, 1995/96) made descriptions while the studies on school history introduce us the researches made by Katalin Péter (1996) and István Mészáros (1981, 1988). Kálmán Csomasz Tóth (1967) conducted significant researches on the melodies of the ancient protestant liturgy while Dezső Karasszon (2002, 2008) delved into the reconstruction of liturgical models and the relationship between Gregorian songs and protestant worship. The work of the protestant composers was mainly analysed by the explanation of certain compositions but they were not only important in creating uniquely Hungarian melodies and texts but they were also outstanding as teachers, rectors and school founders.

The aim of the research is the examination of teaching music in the institutions of the 16th century, focusing especially on the presence of the medieval school traditions and the rich protestant heritage of the liturgical genres which served as the musical curriculum of the age. During the lecture I intend to introduce how singing was taught in the reorganising protestant schools, focusing on the protestant material of music which was present as the common feature of the school education and the liturgy. Liturgical books were used in teaching; therefore analyses are made of those song books that were determinative in the protestant worships in the first half of the 16th century. My first resources are István Gálszécsi's 1536 songbook and Gál Huszár's 1560/61 and 1574 gradual songbook.

The instructions of the authors (the place, role and function of singing), the definition of specific movements concerning their genres (hymn, antiphon, responsorial, verse, benedicamus) clearly prove the roles of the children (soloist, precentor, alternation with the congregation), the conformity to church festivities and the thematic structure of the annual curriculum orientating according to the church year.

The research proves the close relationship between school and congregation which, in view of the rich repertoire of the song books, meant preparation for numerous liturgical occasions. Consequently, the musical qualification of the preachers was also of high standard.

Presumably, further results of the research will broaden the discourse on teaching music in the early years of the Hungarian protestant school system.

•

KATTEIN-PORNÓI RITA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Doktori Program

Valóban tehetséges-e a tehetség? – avagy a tehetségmentés gyakorlata az 1940-es években

Kutatásom fókuszában, az 1941. évi 57436. számú rendelet által életre hívott Országos Magyar Falusi Tehetségmentés mozgalmának vizsgálata áll.

Tehetség. Számtalan tudományos cikk jelent és jelenik meg a tehetség fogalmi definiálásával kapcsolatosan vagy éppen a tehetség mérésének problematikájával foglalkozva. Ha a vizsgált korszakot nézzük, figyelemre méltó tudományos művek születtek e témában. Gondoljunk itt, Nagy László, Révész Géza, Ranschburg Pál, Boda István, Harkai Schiller Pál, Cser János, Éltes Mátyás munkásságára.

Az 1913-ban megrendezett Országos Gyermektanulmányi Kiállítást követően figyelhetjük meg, hogy már nem csak elméleti síkon jelenik meg a tehetség ügye. Az 1926-ban megnyitásra kerülő II. Munkakiállításon már Klebelsberg is sürgeti, hogy minden tehetséges gyermeket támogassanak, hisz ez társadalmi érdekünk. Klebelsberg ugyan nem intézményesítette a tehetségmentés ügyét, azonban Hóman 1941-ben rendeleti úton életre hívta az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés mozgalmát.

A Magyar Országos Levéltár K507-1942-2-108520 jelzésű irata alapján, mely 'A versenyvizsgát tartott gimnáziumok sorrendjét' mutatja, megtudhatjuk, hogy 1942-ben országosan 71 gimnáziumot jelöltek ki, melyek bekapcsolódtak a fent említett mozgalomba. Céлом a trianoni Magyarországon található 50 gimnázium tehetségmentéssel kapcsolatos iratait feldolgozni.

Jelen előadásomban a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumában folyó tehetségmentést vizsgálom. Sárospatakon 1935-től 1941-ig az államtól függetlenül egy tehetségmentő alap életre hívásával élvezhették, a tehetséges, de szegény gyermekek a gimnáziumi létet. Ebbe a munkába kapcsolódott Hódmezővásárhely, Nagykőrös, Szeghalom, Miskolc.

A Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Levéltárában található iratanyagok elemzésének főbb szempontjai: a) Tanulmányi eredmények. b) Tanárszemélyiségek. c) Internátusi élet-mindennapok. d) Társadalmi szerepvállalás a tehetségmentésben. A források feldolgozásában a dokumentumelemzés és tartalomelemzés módszerét használok.

Céлом a tehetségmentés gyakorlati oldalának bemutatása, különös gondot fordítva a lokális problémákra, a genius loci meghatározó szerepét kiemelve. Érdekes kérdés, ha a tehetségek ügye olyan fontos szerepet játszott a korszak oktatáspolitikájában, akkor a pedagógiai szaksajtóból miért hiányoznak a gyakorlati eredmények ismertetései, hiszen ritka kivételektől eltekintve nem publikálták őket. Véleményem szerint csak az intézményenkénti lokális kutatások adhatnak választ arra a kérdésre, vajon eredményes volt-e a mozgalom.

**Is the talented student, a real talent? – the practise of the rescue
of the talents in the 1940s**

The movement of the Hungarian National Rural Rescue of Talents (established by the act of 57436 of 1941) is in the focus of my research.

Talent. Several scientific articles are concerned with the definition of talent and its quantificational problems. In the observed period several remarkable scientific writings were published within this topic. It is worth of mentioning the works of László Nagy, Géza Révész, Pál Ranschburg, István Boda, Pál Harkai Schiller, János Cser and Mátyás Éltes.

After the National Pedagogical Exhibition in 1913, the practical methods of rescue of talents are more emphasized. In the second Exhibition in 1926, it is Klebelsberg who urged the support of every talented child. As he argued, it was our social interest. However, Klebelsberg did not institutionalize the rescue of talents. The regulation about the Movement of the Hungarian National Rural Rescue of Talents was achieved during Hóman in 1941.

According to the document of K507-1942-2-108520 of the National Archives of Hungary, (which shows the rankings of the ‘completion exam’ holding grammar schools) 71 grammar schools were selected to participate in the movement.

My aim is to elaborate the documents of 50 grammar schools located in Hungary bordered by the Treaty of Trianon.

In my current presentation, the Grammar School of the Calvinistic Faculty in Sárospatak is analysed. The arm talented students could go to grammar school in Sárospatak with the support of a non state funded foundation between 1935 and 1941. Hódmezővásárhely, Nagykőrös, Szeghalom és Miskolc were also connected to this work.

The main guidelines of the analysis of the documents found in the Scientific Archives of The Grammar School of the Calvinistic Faculty in Sárospatak:

- a) Study results
- b) The characteristics of teachers
- c) The everyday life in the boarding school
- d) Social responsibility in the rescue of talents

In the processing of resources, the methods of document analysis and content analysis are used.

My aim is to demonstrate the practical side of the rescue of talents, with special focus on the local problems and the role of „genius loci”. It is an interesting question, if the rescue of talents plays such an important role in the educational policy at that time, why there is a lack of publications in the scientific journals about its practical sides. I am absolutely sure, that a local, institutional research can answer the main question: Whether the movement was a success or not?

TAMUSNÉ MOLNÁR VIKTÓRIA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Doktori Program

Művészeti nevelés a debreceni egyetem bölcsészettudományi karán 1914–1949

Fő célkitűzésünk a debreceni egyetem bölcsészkarja oktatóinak a tanári hivatása során végzett művészeti, művészetpártolói, valamint közéleti tevékenységének a feltárása, bemutatása és elemzése az egyetem történetének első periódusában. A tárgyalás időkerete az egyetem bölcsészettudományi kara működésének kezdetétől a második világháborút követő új kari struktúra kialakulásáig tartó időszak. Az előadás a debreceni egyetemi bölcsész tanárok és tanszékek, műhelyek, valamint a város értelmiségi köreinek jelentős művelődéstörténeti, kulturális ismeretterjesztési és művészetpártolói tevékenységének eddigi eredményeit gazdagítja.

A kutatás során kvalitatív módszerekkel dolgoztunk. Eszmetörténeti vizsgálatot folytattunk biografikus módszerekkel, olyan tényfeltáró kutatást, amely a vizsgált tanárok, professzorok és szervezetek művészeti munkásságának feltárását tűzte ki célul. A Debreceni Pedagógiai Iskola oktatóiból indultunk ki, s felismerve, hogy a bölcsészkaron még számos olyan tanár tanított, aki sokat alkotott és tevékenykedett a különböző művészeti ágakban, kibővítettük kutatásunkat a bölcsészkar egyéb tanszékeire, sőt az egyetem oktatási rendjén kívüli szervezetekre és rendezvényekre is. Dokumentum- és tartalomelemzés módszerével kutattuk továbbá műgyűjtő, műpártoló tevékenységüket és művészeti közéleti szerepvállalásukat. Összesen 18 bölcsész tanári életpályát elemeztünk a művészet elméleti és gyakorlati oldaláról közelítve.

A kutatás során a Debreceni Református Kollégium és a Debreceni Egyetem alapításának, történetének, működésének és kimagasló személyiségeinek megismeréséhez primer forrásként levéltári, kéziratbeli, illetve családtagok tulajdonában lévő személyes iratokat, rokon, baráti és tanítványi visszaemlékezéseket, napilapok újságcikkeit, valamint egyetemi évkönyveket, jegyzőkönyveket használtunk. A részletesen tárgyalt bölcsész tanárokról, professzorokról próbáltuk a személyes hagyatékok fennmaradt iratait, illetve a kortárs tudóstársak, kollégák által írt kritikákat, recenziókat és jubileumi tanulmányokat elolvasni és feldolgozni. Így kaptunk adatokat, információkat régi tanítványoktól, családtagoktól, akikkel interjút is készítettünk, vagy leveleztünk velük.

Egyik fontos eredményünk, hogy a bölcsész tanárok, professzorok a debreceni művészeti közélet vezető testületét, elitét alkották a vizsgált szervezetek tagjaiként, gyakran több társaságban is egyszerre. A feltárt tanári életpályák jellemzője, hogy szinte minden művészeti ággal kapcsolatot tartottak, de személyes kontaktusba nem mindegyikkel kerültek. Akár helyben éltek, akár más városból érkeztek is Debrecenbe, előbb-utóbb tagjai lettek a város értelmiségi köreit tömörítő szervezeteknek. Aktív publicisztikai, tudományos-ismeretterjesztő előadói és műalkotásokat kiállító szerepvállalásuk fontos szerepet töltött be Debrecen kulturális életében, ami jelentős fejlesztő hatást gyakorolt a „maradandóság városára”, ahol a kortárs művészeti élet iránti érdeklődés erősen mérsékelt jellegű volt. Ennek következté-

ben a helyi művészeknek nagyon meg kellett küzdeniük az elismerésért és a megélhetésért egyaránt.

Alapvetően a debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karának tanszékeinek 1914 és 1949 között tanító professzorok és tanárok művészeti-alkotó, művészetelméleti-oktató és művészettámogató-pártoló tevékenységének jelentőségéről adunk számot az előadásban. Végző soron annak bemutatására vállalkoztunk, hogy milyen sokrétű művészeti tevékenységet folytattak a 20. század első felében a debreceni egyetem bölcsészettudományi karának oktatói tudományos feladatvégzésük mellett.

Viktória Tamusné Molnár
University of Debrecen
Doctoral School of Human Sciences

Art education of arts professors and teachers at Debrecen University between 1914 and 1949

The major goal of the lecture is to explore, present and analyze artistic, art patronal and public activities of lecturers at the Humanities Faculty of the University of Debrecen as part of their instruction during the first period of the history of the university. The time frame of the research spans from the establishment of the humanities faculty of the university to the formation of the new faculty structure following World War II. We contribute to the enrichment of results so far unexplored or partially explored about significant cultural – historical, cultural educational, and art patronal activities of lecturers, departments, workshops of the Humanities Faculty of the University of Debrecen and those of the city's intellectual circles.

Research was carried out with qualitative methods. Biographic methods supported research in intellectual history, a research that was aimed at exploring the artistic oeuvre of lecturers, professors and organizations under study. Starting with lecturers of the Debrecen Pedagogical School, and recognising that several teachers acting and creating in different fields of art were working at the Faculty of Humanities, research was expanded onto other departments, as well as onto extracurricular organizations and events of the university. Through document and content analysis their art collector, and art patronal activities, also their role in the public and artistic life of the city were researched. Altogether eighteen careers of humanities educators were analysed from a practical point of view.

All through the research personal documents of the families, records from archives, memories from relatives, friends and pupils, newspaper articles, university yearbooks and memoranda were used as primer sources to explore the founding, history, operation and outstanding personalities of the Reformed College of Debrecen and of the University of Debrecen. About the teachers and professors discussed in detail documents from personal legacy, as well as criticism, reviews and jubilee studies written by fellow scientists and colleagues were read and processed. This way information and data were gained from former pupils and family who were interviewed or corresponded with.

The results of the study include that teachers and professors of the humanities, members of several different companies at the same time, provided the leading body of Debrecen's

public life, and as its integral part, the leaders or elite of the art scene in the city. This community held deep friendships as well as considerable professional disagreement. We pointed to extracurricular artistic, cultural or educational events at the university, where the educators in question could present the wide range of their activities and could get more widely known. The teaching careers examined in this research are all characterized by having contact with almost all forms of art, but maintaining personal contact only with some of them. In Debrecen interest towards contemporary forms of art was rather moderate, which resulted in local artists having to fight hard for recognition and for living as well.

An interesting relationship was pointed out: whether these teachers were locals or newcomers, after their arrival in Debrecen they sooner or later became members of organizations bringing together the city's intellectual circles. Their active participation in bringing journalistic, scientific-educational pieces to life, their performances and artwork played an important role in the cultural life of Debrecen, which brought about a significant effect on the „City of Immutability”.

Kutatásmódszertani műhely

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA¹

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék

kovacs.zsofia@pte.hu, m.kovacs.zsofia@gmail.com

Kutatás közben – A dualizmus kor tankönyvkutatásának forrásismereti aspektusai

Kulcsszavak: tankönyvkutatás, forrásismeret, forráskutatás, dualizmus kora

A kutatási program kísérletet tesz a tankönyvkutatások széles spektrumot felölelő dualizmus kori forrásainak elemző feltárására, a források strukturált szintézisének megalkotására. Feltérképezzük és rendszerezük a tankönyvkutatások lehetséges dualizmus kori elsődleges forrásait (tankönyvek, vezérkönyvek, tantervek, oktatási törvények, tankönyvrendeletek, Országos Közoktatási Tanács jegyzőkönyvek stb.) és másodlagos forrásait (könyvek, kéziratok, lexikonok, folyóiratcikkek stb.), külön is kitérve a korszakra vonatkozó, 1918 után keletkezett releváns másodlagos forrásokra. Forráskritikai szempontok érvényesítésével, interdiszciplináris megközelítésben a források teljes körű áttekintésére és azok lelőhelyeinek bemutatására törekszünk. A kutatás célul tűzi ki egy olyan szintetizáló munka megvalósítását, mely a vizsgált időbeli kereteken (1867–1918) túlmutatva, a forráskutatás és forráskezelés hatékonyságára, valamint a tankönyvkutatásokban – és az ahhoz kapcsolódó forrásokban – rejlő kutatási potenciálra irányítja a figyelmet, egyúttal egy bázist is teremt a tankönyvi tárgykört érintő komplex diakrón és szinkrón vizsgálatoknak. A források strukturált szintézisének megalkotása egy könyv összeállításában és kiadásában teljesedik ki, melynek tervezett címe: „A tankönyvkutatások dualizmus kori forrásai. Tanulmányok és forrásgyűjtemény”. A kötetben a dualizmus kori tankönyvek kutatásának 1918 utáni annotált hazai szakirodalma is helyet kap, továbbá a források lelőhelyeiről, azok tankönyvi, illetve tankönyvkutatásokhoz illeszkedő forrásállományáról készülő tanulmány szintén e könyv részét fogja képezni.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

¹ „Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-4-I. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült”

Zsófia Molnár-Kovács¹

Department of History of Education and Culture
University of Pécs Faculty of Humanities Institute of Education
kovacs.zsofia@pte.hu, m.kovacs.zsofia@gmail.com

In the Course of Research – Aspects on Knowledge of Sources about the Textbook Researches at the Time of the Austro-Hungarian Empire

Keywords: textbook research, knowledge of sources, source research, the time of the Austro-Hungarian Empire

The research program attempts to reveal a wide spectrum of the sources of textbook researches at the time of the Austro-Hungarian Empire and to construct a structured synthesis of the sources. We chart and systematize the potential primary sources (textbooks, curriculums, education acts, regulations on textbooks, and protocols of National Council of Public Education) and secondary sources (books, lexicons, and journal articles) of textbook researches on the analysed period. We also touch those relevant secondary sources which are related to the Era of Dualism and are published after 1918. With the help of implementing source criticism, using an interdisciplinary approach, we try to make a full overview of the sources and also present their locations. The aim of the research is to compose a synthetising work which goes beyond the analysed temporal dimension (1867–1918), and directs attention to effectiveness of source research and source usage as well as to the research potential of textbook researches. In addition, it creates a basis to complex synchronous and diachronous textbook analyses. The construction of structured synthesis of the sources will culminate in a book editing and publishing. The title of planned book is ‘The Sources of Textbook Researches at the Time of the Austro-Hungarian Empire. Studies and Collection of Sources’. The book will also include the annotated Hungarian literature of textbook researches published after 1918. Besides this, studies about the locations of the sources and their source files in connection with textbooks and textbook researches will become part of this volume.

•

1 „EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Supported by the ÚNKP-16-4-I. New National Excellence Program of the Ministry of Human Capacities²

MÉREG MARTIN

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya
mereger85@gmail.com

A tankönyvtörténet kutatásának lehetőségei mikrotörténeti megközelítésben

Kulcsszavak: neveléstörténet, tankönyvkutatás, tankönyvtörténet, dualizmus kora

A magyar nyelven eddig megjelent tankönyvtörténeti kutatások nagy része tartalomelemzés. A Weinbrenner által felvázolt társadalomtudományos tankönyvkutatás a tankönyvet mindig az adott társadalmi kontextusba helyezve, az érintett tantárgy szaktudományán túllépve, több tudományág bevonásával vizsgálja. Felfogása szerint a tankönyvet lehet folyamatként, termékként és szocializációs faktorként is értelmezni. Témánk szempontjából ezek közül most a folyamatorientált tankönyvkutatást emelnénk ki, amely a tankönyv életútját követi végig a fejlesztésen, az engedélyezési és jóváhagyási eljáráson, az értékesítésen, az iskolai bevezetésen és használaton keresztül egészen a selejtezésig.

Az előadás során néhány német tankönyvtörténeti kutatás rövid ismertetése után azt a kérdést vizsgáljuk, hogyan lehetséges a társadalomtudományos tankönyvkutatás módszereit történeti aspektusban alkalmazni. A mikrotörténeti megközelítés esetünkben azt jelenti, hogy a kérdésre egy konkrét tankönyvszerző egy adott tankönyvén keresztül reflektálunk. A Schultz Imre által először 1872-ben kiadott *Reáolvasókönyv* történetét egyrészt a fent vázolt folyamatorientált tankönyvkutatáson keresztül mutatjuk be, másrészt a tankönyvírás lehetőségeinek korabeli kontextusát kívánjuk rekonstruálni.

Egy tankönyv keletkezésének körülményeit elképzelésünk szerint a szerzőn kívül álló, objektív, és a szerzőtől függő, szubjektív tényezők kölcsönhatása alapján lehet értelmezni. Az objektív tényezők közé sorolhatjuk a tankönyvekkel kapcsolatos oktatási törvényeket és rendeleteket, a tankönyvengedélyezési eljárást, az iskolarendszer jellegét, a tankönyvpiaci viszonyokat, a korszak tudományos eredményeit és a társadalmi berendezkedést. A szubjektív tényezők közé tartozik a tankönyvszerző oktatásügyben betöltött pozíciója, gazdasági lehetőségei, kapcsolatrendszere, pedagógiai elvei, felkészültsége és személyes értékrendje. E tényezők együttes értelmezése jelenti azt a kontextust, amelyben egy tankönyv életútja nyomon követhető. Kutatásunk jelen állása szerint az elméleti keretek ismertetése után a rendelkezésre álló források rövid ismertetésére lesz lehetőségünk.

MARTIN MÉREG

„Bildung und Gesellschaft“ Doktorschule,
Fakultät für Geisteswissenschaften der Universität Pécs
Universität Pécs, Universitätsbibliothek und Wissenschaftszentrum,
Historische Sammlungen
mereger85@gmail.com

Die Möglichkeiten der schulbuchgeschichtlichen Forschungen in mikro-historischem Aspekt

Schlüsselwörter: Erziehungsgeschichte, Schulbuchforschung, Schulbuchgeschichte, 19. Jahrhundert.

Die Mehrzahl der auf Ungarisch erschienenen schulbuchgeschichtlichen Werke ist herkömmliche Inhaltsanalyse. Die von Peter Weinbrenner stammende sozialwissenschaftliche Schulbuchforschung untersucht das Schulbuch im Zusammenhang mit den gesellschaftlichen Kontexten. Es werden nicht nur die Fachwissenschaft, sondern auch andere Disziplinen, wie Wissenschaftstheorie, Fachdidaktik und Erziehungswissenschaft berücksichtigt. Nach dieser Auffassung kann das Schulbuch als Prozess, Produkt oder als Sozialisationsfaktor interpretiert werden. Unsere Themen zu betrachten werden wir die prozessorientierte Schulbuchforschung hervorheben, die den Lebenszyklus des Schulbuchs beschreibt. Diese sind unter anderem die Entwicklung des Schulbuchs, das Zulassungsverfahren, die Vermarktung, die Einführung, die Verwendung und die Aussonderung.

Im Vortrag werden einige schulbuchgeschichtliche Forschungen aus Deutschland kurz vorgestellt, dann wird der Frage nachgegangen, wie es möglich wäre, die Methoden der sozialwissenschaftlichen Schulbuchforschung in historischen Rahmen zu verwenden. Die mikro-historische Annäherung bedeutet in diesem Fall, dass es auf diese Frage durch einen konkreten Verfasser, durch ein konkretes Schulbuch reflektiert wird. Die Geschichte des zum ersten Mal im Jahre 1872 von Imre Schultz veröffentlichten Reallesebuches wird einerseits durch die schon geschilderte prozessorientierte Schulbuchforschung dargestellt, andererseits wird der damalige Kontext eines Schulbuchs rekonstruiert.

Die Umstände der Entstehung eines Schulbuches können aufgrund von objektiven Faktoren (unabhängig von dem Verfasser) und subjektiven Faktoren (von dem Verfasser abhängig) interpretiert werden. Zu den objektiven Faktoren gehören die bildungspolitischen Gesetze, die Approbationsverfahren, das Schulsystem, der Schulbuchmarkt, der Stand der Fachwissenschaften und der jeweilige gesellschaftliche Kontext. Zu den subjektiven Faktoren zählt man die berufliche Position des Verfassers, seine wirtschaftlichen Möglichkeiten, gesellschaftlichen Beziehungen, pädagogische Auffassung, berufliche Kenntnisse, sowie seine persönliche Wertvorstellung. Durch die gemeinsame Interpretation dieser Faktoren kann der Kontext rekonstruiert werden, in dem der Lebenszyklus eines Schulbuches zu interpretieren ist. Nach dem aktuellen Stand der Forschung werden erstmals die theoretischen Grundlagen, danach die zur Forschung vorhandenen Quellen dargestellt.

•

GARAI IMRE

ELTE PPK NI Történeti, Elméleti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport
garai.imre@ppk.elte.hu

Módszertani megfontolások az 1949–1953 közötti magyar felsőoktatás változásainak kutatásához¹

Kulcsszavak: módszertan, tudományos kritériumrendszer, felsőoktatás, akadémiai szféra, kommunista diktatúra

Az 1949–1953 közötti időszakkal kapcsolatos összefoglaló történeti munkákban és a neveléstörténi irodalomban is általában az a közmegegyezés, hogy erre az időszakra kialakult és megszilárdult a kommunista totalitárius államhatalom a gazdasági és a társadalmi élet valamennyi szektorában. Az 1946 júniusában elindult államosítási hullám 1949 első hónapjában elérte a felsőoktatást is. Kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a fenti megállapítás vajon maradéktalanul helytálló-e az egyetemi, akadémiai szférára is.

Előadásomban a magyar felsőoktatás szocialista átalakulásához kapcsolódó kutatás néhány módszertani sajátosságát szeretném érinteni. Módszertani megfontolásaimat két rendezőelv köré csoportosítom: egyfelől az Umberto Eco (1996. 21–22.) által megalkotott tudományossági kritériumok érvényesülését szeretném illusztrálni kutatásom példáján keresztül. Másfelől pedig a kutatás forrásait, az egyes forrástípusokat és az ehhez kapcsolódó forráskezelési szabályokat kívánom áttekinteni. Ez utóbbi különösen fontos egy olyan történeti időszakban, amely radikális társadalmi és gazdasági változásokat eredményezett az államapparátusban, illetve a magyar társadalomban.

IMRE GARAI

Eötvös Loránd University / Faculty of Education and Psychology / Institute of Education /
Research Group for Historical, Theoretical and Comparative Education
garai.imre@ppk.elte.hu

Methodological considerations about the research of changes in Hungarian higher education policy between 1949 and 1953²

Keywords: methodology, scientific criteria, higher education, academic sphere, communist dictatorship

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

² K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

There is a consensus among summarizing historical literature and in history of educational papers that the totalitarian communist dictatorship had formed and solidified in all parts of the Hungarian society and economy till the very early period of the 1950s. The nationalization process had begun in June 1946 and reached the sector of higher education in January 1949. In my research, I intend to find an answer to my main research question, whether the above mentioned consensus was right in case of the Hungarian higher education and academic sphere.

I would like to highlight a few methodological peculiarities about my research topic in my presentation. I intend to group the methodological issues under two headings. By using my research topic as an example, I illustrate the prevalence of Umberto Eco's scientific criteria (1996. 21–22.). In the second phase of my presentation, I look through the types of my sources and the main objectives and rules of their usage. This latter aspect is quite an important one in such a time period when profound changes in state apparatus and in the Hungarian society resulted from radical social and economic transformation.

•

GALÁNTAI LÁSZLÓ

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
„Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
galantailasz@gmail.com

Rendszerszerű pályák. A sikeres egyetemi felvételi szocializációs előzményei a PTE Wlisslocki Henrik Szakkollégiumában

Kulcsszavak: roma szakkollégiumok, életútinterjú, kvalitatív komparatív analízis, csQCA

A kutatás során kvalitatív életútinterjúkból (N = 25) kapott adatok alapján vizsgáljuk az elsődleges és másodlagos szocializációs szinterek meghatározó szerepét a sikeres egyetemi felvételt megelőzően. Ehhez egy, a magyar neveléstudományban eddig nevelésszociológiai vizsgálatban nem alkalmazott kutatómódszertant, a kvalitatív komparatív analízist (QCA) alkalmazzuk, amellyel társadalmi jelenségek megvalósulásának elégséges feltételei határozhatóak meg. A vizsgált jelenség kutatásunkban a sikeres egyetemi felvételi, amely mögött azonban minden esetben személyes életutak állnak. A QCA ezen életutak rendszerszerű sajátosságainak elemzésére alkalmas.

LÁSZLÓ GALÁNTAI

„Education and Society” Doctoral School of Education
Faculty of Humanities, University of Pécs
galantailasz@gmail.com

Lifeways in the system. Ways to the successful matric in Wlisllocki Henrik Roma College

Keywords: Roma colleges, lifeway interview, qualitative comparative analysis, csQCA

In our paper the role of primary and secondary socialization in successful matric is analysed. The research is based on half-structured qualitative lifeway interviews (N = 25), these interviews were given by multiply disadvantaged students of University of Pécs, members of Wlisllocki Henrik Student College. The sample is unrepresentative. Our results show socialization circumstances of successful matric.

•

SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS

ELTE PPK NI Történeti, Elméleti és Összehasonlító Pedagógiai Kutatócsoport
szabo.zoltan.andras@ppk.elte.hu

A szövegbányászat mint módszer alkalmazási lehetőségei a neveléstörténeti kutatásokban¹

Kulcsszavak: szövegbányászat, pedagógiatörténet, kutatómódszertan, dokumentumok, reprezentáció

A pedagógiatörténet területén megvalósuló vizsgálatok döntő hányada az írásos emlékeket választja primer forrásbázisául. Az új- és jelenkor hozadékaként azonban az elemzések tárgyát képező dokumentumok mennyisége is számottevően megnőtt, így az egyre gyarapodó adathalmaz rendszerezése és elemzése komoly nehézséget jelent a kutatási folyamatban. A megoldás egyik lehetséges útját egy interdiszciplináris tudományterület, a szövegbányászat (text mining) adja, ami a szemantikai értelemben strukturálatlan – vagy gyengén strukturált – adatok elemzési lehetőségét foglalja magában. Előadásomban a szövegbányászat neveléstörténeten belüli felhasználási alternatíváit, valamint a megközelítés és a kapcsolódó módszeregyüttes alkalmazásának korlátait szeretném bemutatni. A prezentáció záró részében a vázolt megközelítést támogató szoftverek áttekintésére kerül sor.

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

ZOLTÁN ANDRÁS SZABÓ

Eötvös Loránd University / Faculty of Education and Psychology / Institute of Education /
Research Group for Historical, Theoretical and Comparative Education
szabo.zoltan.andras@ppk.elte.hu

Possible applications of text mining in the researches of history of education¹

Keywords: text mining, history of education, research methodology, documents, representation

Abstract: Most of the researches of history of education use written materials as primary sources. However, in the late modern and contemporary history the number of documents has notably increased, hence the systematization and analysis of this continuously growing data raise serious difficulties in the research process. One of the feasible solutions is an interdisciplinary approach, text mining, which makes the analysis of unstructured (or weakly structured) data possible. In my presentation I would like to demonstrate the different ways and limits of text mining's application at the field of history of education. In the closing part of my lecture I would like to give an overview about the most relevant softwares.

¹ K 111833 sz. Reformpedagógia és életreform – recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok című OTKA-kutatás / Reform pedagogy and life reform-trends of reception and process of institutionalization

